

УДК 537.528 : 621.039.532

**М.С. Присташ, канд. техн. наук, О.М. Сизоненко, д-р. техн. наук, проф.,
А.С. Торпаков, канд. техн. наук, Є.В. Липян, канд. техн. наук, Е.І. Тафтай**
Інститут імпульсних процесів і технологій НАН України, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОРОЗРЯДНОГО СИНТЕЗУ МОДИФІКАТОРУ TiC–Ti

**M. Prystash, Ph.D., O. Syzonenko, Dr., Prof., A. Torpakov, Ph.D., Ye. Lypian, Ph.D.,
E. Taftai**

FEATURES OF ELECTRIC DISCHARGE SYNTHESIS TO TiC – Ti MODIFIER

Модифікуванням називають процес цілеспрямованої зміни структури литого металу і сплаву під впливом спеціально вводяться дуже малих добавок (модифікаторів). Модифікатори сприяють кристалізації структурних складових в округлу форму, значного їх подрібнення і рівномірному розподілу за всім об'ємом. Новий підхід в методах отримання модифікаторів полягає в тому, що тугоплавкі частинки (зокрема, TiC) не вводяться механічно у порошкову суміш в ролі додаткового компоненту при змішуванні порошоків, як у відомих методах, а утворюються при їх високовольтній електророзрядній обробці (ВЕР) порошку титану в результаті реакційного синтезу під впливом мікроплазмових розрядів.

Встановлено, що найбільш інтенсивне диспергування порошку у гасі із застосуванням електродної системи Вістря-Площина (ЕС "В – П") спостерігалось після обробки із питомою енергією обробки $W_{num} = 10$ МДж/кг – розподіл частинок характеризується піками в областях 7,5 мкм і 30 мкм: ~23 % і ~22 % відповідно. При цьому вміст частинок розміром менше 1 мкм склає близько 8 %.

Після ВЕР обробок у гасі із застосуванням ЕС "В – П" при збільшенні питомої енергії обробки ($W_{num} = 2,5$ МДж/кг, $W_{num} = 5$ МДж/кг і $W_{num} = 10$ МДж/кг) процентний вміст вуглецю збільшується до $C_C = 3,3$ %; $C_C = 10,3$ % і $C_C = 19,6$ %, а процентний вміст карбіду титану – до $C_{TiC} = 1,2$ %; $C_{TiC} = 2,2$ % і $C_{TiC} = 6,5$ % відповідно.

Експериментально встановлено, що застосування багатовістрійної системи з трьома електродами (ЕС "ЗВ–П") у діапазоні енергій до 10 МДж/кг дозволяє синтезувати суміш порошоків Ti–TiC (40 % - 60 %) з середнім діаметром частинок $d_{cp} = 3,5$ мкм. Середній діаметр частинок порошку титану після ВЕР обробки у гасі в режимах із $W_{пит} > 10$ МДж/кг аналогічний ЕС "В – П".

Після ВЕР обробки у етиловому спирті розмір частинок зменшуються з 60 мкм (~55 %) для вихідного порошку до 9 мкм (40 % при $W_{num} = 40$ МДж/кг) а вміст частинок розміром менше 1 мкм склав близько 20 % вже починаючи з $W_{пит} = 10$ МДж/кг.

Встановлено, що процес синтезу карбіду титану, одержаного в результаті ВЕР обробки порошку титану у спирті та гасі та з використанням електродних систем "В–П" та "ЗВ–П" відбувається за практично однаковими залежностями (в межах похибки) для режимів із однаковим значенням питомої енергії обробки. Головна різниця полягає у стехіометричності TiC – в гасі характерним є значно менші періоди ґратки синтезованого карбіду титану (до 0,42929 нм), що свідчить про його нестехіометричний склад ($TiC < 0,50$), а у спирті стехіометричний склад карбіду титану становить $TiC_{0,67...0,70}$, (періоди ґратки в середньому 0,43178 нм).